

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	ความหลากหลายและวิาทะเกี่ยวกับการจัดการน้ำ: กรณีศึกษา กลุ่มผู้ใช้น้ำเหมืองฝายวังไฮ ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
ผู้เขียน	นางสาวพัชรินทร์ บัวลอย
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ศาสตราจารย์ ดร. ยศ สันตสมบัติ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงมานุษยวิทยาว่าด้วยความหลากหลายของวิถีคิดและวิาทะเกี่ยวกับการจัดการน้ำอันเป็นผลมาจากแรงกดดันจากบริบทการแข่งขันทรัพยากรธรรมชาติและการที่รัฐบาลไทยกู้เงินจากธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชียภายใต้เงื่อนไขโครงการปรับโครงสร้างภาคเกษตร ทำให้รัฐบาลไทยจำเป็นต้องยอมรับเงื่อนไขหลายประการของธนาคารเพื่อพัฒนาเอเชีย โดยมีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำรวมอยู่ด้วย ได้แก่ การกำหนดให้รัฐบาลไทยต้องมีระบบการจัดการน้ำที่มีเอกภาพและบูรณาการ โดยการปฏิรูปองค์กรและเครื่องมือทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดสิทธิในน้ำ การจัดสรร การแจกจ่าย และการอนุญาตใช้น้ำ ต้นทุนการเจ้าหน้าที่และการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้น้ำ

ภายใต้เงื่อนไขสถานการณ์ปัญหาเหล่านี้ ผู้ศึกษาได้พัฒนาเป็นคำถามในการวิจัย คือ ภายใต้บริบทของการเข้ามาของรัฐในการจัดการน้ำ วิถีคิด/การจัดการของชาวบ้านยังคงมีศักยภาพในการนำเสนอทางเลือกในการจัดการน้ำได้อย่างไร? โดยมีวัตถุประสงค์ *ประการแรก* เพื่อศึกษาความหลากหลายและศักยภาพของวิถีคิดเรื่องการจัดการน้ำของภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการและชาวนาผู้ใช้น้ำจากกรณีศึกษาเหมืองฝายวังไฮ กลุ่มน้ำเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ *ประการที่สอง* เพื่อศึกษาวิาทะ การนำเสนอนิยามความหมาย การช่วงชิงอำนาจและปฏิบัติการทางอำนาจในการจัดการน้ำของภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการและชาวนาผู้ใช้น้ำจากกรณีศึกษาเหมืองฝายวังไฮ กลุ่มน้ำเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ *ประการสุดท้าย* เพื่อศึกษาทางเลือกในการจัดการน้ำกลุ่มน้ำเชียงดาว ภายใต้บริบทการของนโยบายการจัดการน้ำสำหรับประเทศไทยทั้งนี้ผู้ศึกษาให้ความสำคัญกับกรอบความคิดที่สำคัญคือ กรอบความคิดเรื่องระบบกรรมสิทธิ์ แนวคิดกระแสโลกาภิวัตน์และกระแสท้องถิ่นนิยม และแนวคิดเรื่องกระบวนการสร้างค้ำอธิบาย ความหมายและความชอบธรรมของกลุ่มต่างๆ ทั้งนี้ผู้ศึกษาค้นพบว่า

มีผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษานี้ 4 กลุ่มใหญ่ ชาวบ้าน รัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการ ถึงแม้ว่าวิธีคิดในการจัดการน้ำของภาคธุรกิจมิได้ถูกศึกษาในวิทยานิพนธ์ที่นี้แต่ก็เป็นที่น่าคิดว่าภาคธุรกิจจะได้รับประโยชน์จากวิธีคิดในการจัดการน้ำของภาครัฐ ซึ่งซ่อนอยู่ในเรื่องของวิธีคิดเรื่องระบบกรรมสิทธิ์ที่วิธีคิดในการรวมศูนย์การจัดการน้ำของภาครัฐนั้นจะกำหนดสิทธิไว้ 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ สิทธิรัฐและเอกชน จนละเลยความสำคัญของวิธีคิดในการจัดการน้ำของชาวบ้านที่อิงอยู่กับกรรมสิทธิ์ส่วนรวมและการจัดองค์กรในการจัดการตามจำนวนเนื้อที่ในการทำนาเป็นหลักทำให้วิธีคิดของชาวบ้านคำนึงถึงเรื่องสิทธิหน้าหมู่บ้านมากกว่าสิทธิของใครคนใดคนหนึ่งแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ส่วนองค์กรพัฒนาเอกชนนั้นมีวิธีคิดที่จัดอยู่ในแนวนิเวศน์วัฒนธรรมชุมชนและนิเวศน์วิทยาการเมือง ซึ่งวางอยู่บนฐานของการสนับสนุนการจัดการน้ำของชาวบ้านและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างยั่งยืนในขณะเดียวกันก็สร้างพื้นที่ในการต่อสู้เชิงนโยบายการจัดการน้ำกับภาครัฐ ทั้งในรูปแบบของการต่อต้าน การเจรจาต่อรองและการร่วมมือกับรัฐในลักษณะที่เป็นกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำร่วมกับชาวบ้านที่ใช้สายน้ำเดียวกันตลอดลำน้ำ สำหรับนักวิชาการนั้นมีวิธีคิดหลากหลายซึ่งผู้ศึกษาจัดเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ นักวิชาการกลุ่มที่มองน้ำเป็นทรัพยากรที่มีลักษณะการใช้แบบอรรถประโยชน์สูงสุด และกลุ่มที่มองน้ำในลักษณะที่เกื้อกูลสัมพันธ์กับการดำรงชีวิต โดยเฉพาะชาวบ้าน

ผลที่ได้จากการศึกษาพบว่าทางเลือกในการจัดการน้ำนั้นมีหลายแบบโดยชุมชนลุ่มน้ำเชียงดาวชี้ให้เห็นว่าพวกเขามีวิธีการนำเสนอทางเลือกในการจัดการน้ำในลักษณะของการจัดการร่วมเพื่อการอนุรักษ์บนพื้นที่หน้าหมู่บ้านในรูปแบบของเครือข่ายการอนุรักษ์และฟื้นฟูสายน้ำแม่ปิง อันเป็นการจัดการร่วมระหว่างชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ตั้งอยู่สองฟากฝั่งแม่น้ำ ผลของการศึกษายังชี้ให้เห็นว่าความหลากหลายของวิวาทะเรื่องการจัดการน้ำยังนำไปสู่ทางเลือกในการจัดการน้ำที่หลากหลายในบริบทของกลุ่มน้ำย่อยที่มีลักษณะของปัญหาและข้อจำกัดที่ไม่เหมือนกันในแต่ละลุ่มน้ำย่อยที่เป็นเงื่อนไขเฉพาะของท้องถิ่นนั้นๆ การศึกษาแนวทางการจัดการน้ำสำหรับประเทศไทยจึงควรให้ความสำคัญกับข้อแตกต่าง และหันมาพิจารณาแนวทางที่หลากหลาย วัตถุประสงค์ในการใช้น้ำที่หลากหลายและสิทธิในการเข้าถึงที่หลากหลายในทางปฏิบัติ รวมไปถึงการพิจารณาร่างกฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่สอดคล้องกับความหลากหลายที่เป็นเงื่อนไขเฉพาะปัญหาภายใต้บริบทการแย่งชิงทรัพยากรที่มีข้อจำกัด แต่มีการใช้ประโยชน์อย่างเอื้อต่อความสมดุลของระบบนิเวศน์อย่างยั่งยืน

Thesis Title	Diversity of and Debates on Water Management: A Case Study of Water User Groups at Fai Wang Hai, Chiang Dao Sub-district, Chiang Dao District, Chiang Mai Province
Author	Ms. Phatcharin Bualoi
Degree	Master of Arts (Social Development)
Thesis Advisor	Professor Dr.Yos Suntasombut

ABSTRACT

This thesis is an anthropological study analyzing the diversity of competing discourses surrounding water management debates in Thailand, using a case study of Water User Groups at Fai Wang Hai, Chiang Dao Sub-District, Chiangdao District, Chiangmai Province. In the context of ongoing conflict over natural resource management in Thailand, this study focuses on the Structural Adjustment Program for Agricultural loan from the Asian Development Bank (ADB). This loan requires Thailand to comply with a number of key conditions, including the centralization of water management through organizational reform, and revision and adjustment of relevant legal mechanisms, such as through Acts pertaining to water rights, allocation and distribution, commission of water usage, price structures, and punishment for violators under these laws.

Within this context, I have derived two primary research questions as the basis for my thesis and the case study on which it is focused, and which considers four key stakeholder groups involved with water management: State, NGOs and academics and the Wang Hai Muang Fai (traditional water management) communities from the Doi Chiangdao (Chiangdao Mountain) watershed, in Chiangmai Province. The first question investigates how the four key groups present differing discourses on water management, including the different values that they assign to water, and the specific model each stakeholder advocates for the management of water resources. The second question investigates how power relations in water management are negotiated and mediated between these four groups.

The objectives of this study reflect the key questions, and include: firstly, to determine the diversity of modes of thinking about water management of the four key stakeholder groups, and secondly, to establish how these groups define meanings, and negotiate and practice power in water management. Thirdly, this study also seeks to understand the dynamics and complexity of the diverse conceptualisations of rights in water management in Thailand.

This study employs a conceptual framework that encompasses theories of property rights regimes under globalization and localization, and also the 'meaning-making' (discourse) and legitimization process of the four key groups.

Although the role played and ideas of the business sector in water management is not explicitly covered in this thesis, it is widely known that the business sector receives significant benefits as a result of the government's water

management policies. Government policy strongly encourages the centralization of water management, and through this approach has defined only two sets of rights: state rights, and private rights. These ignore common property rights on which traditional water management practices are based. The NGO mode of thinking advocates 'eco-community culture' and political ecology approaches. Their approach is to support the local knowledge of villagers, and support the sustainable use of local natural resources, through creating social space in the political arena. Their approaches may include resistance, negotiation, and cooperation with the state on water conservation activities. As for academics, members of this group were found to have differentiated modes of thinking, which can be grouped into two main categories: Unitarianism and communitarianism.

The overall conclusion of this study finds that diversity of and debate on water management lead to water management alternative for specific small basin as Chiang Doa basin, the villager cooperated on water management in the name of "Conservative and Restoration Mapping River net work". Moreover, the results of this study are show that water management alternative are many, considering should be base on specific of local context and participatory of local communities. For this reason, water management study in Thailand should be take for grant for multiple use system and diversity of right regime and give more choice for water management alternatives and decision making in law under local knowledge condition.